

Liikkumistutkimuksen 2018 tietosuojaseloste

Laatimispäivä: 8.8.2018

1. Rekisterinpitäjä

Rekisterin rekisterinpitäjä on Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (jäljempänä HSL), y-tunnus 2274586-3.

Rekisteriasioiden yhteyshenkilö on erikoistutkija Pekka Rätty.
Tutkimuksen vastuullinen johtaja on osastonjohtaja Sini Puntanen.

HSL:n tietosuojavastaava on hallintopäällikkö Antti-Pekka Röntynen.
Osoite: Opastinsilta 6 A, Helsinki, PL 100, 00077 HSL
Puhelin: HSL Asiakaspalvelu, puh. 09 4766 4000
Sähköposti: tietosuojavastaava@hsl.fi

2. Rekisterin nimi

Rekisterin nimi on Liikkumistutkimus 2018.

3. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

HSL:n tehtävänä on vastata Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisesta (laki pääkaupunkiseudun kuntien jätehuoltoon ja joukkoliikennettä koskevasta yhteistoiminnasta, 829/2009). Liikennejärjestelmäsuunnitelma laaditaan osana Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) suunnitelmaa, josta Helsingin seudun kunnat ja valtio ovat yhdessä sopineet. Liikkumistutkimuksen henkilötietojen pääkäyttötarkoitus on tämän HSL:n tehtävän toteuttaminen. Helsingin seudun kuntia ovat Espoo, Helsinki, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula, Vantaa ja Vihti. Tutkimuskuntiin kuuluu lisäksi Siuntio, joka liittyi HSL-alueeseen 1.1.2018.

Liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisessa tarvitaan luotettavaa tietoa asukkaiden liikkumistottumuksista: miten paljon ihmiset liikkuvat, mistä minne he kulkevat, mitä kulkutapoja he käyttävät ja millaisia eroja liikkumistottumuksissa on alueiden ja väestöryhmien välillä. Suunnittelun tueksi on laadittava myös ennusteita siitä, miten ihmisten liikkumistarpeet todennäköisesti kehittyvät tulevaisuudessa.

Liikkumistutkimus 2018 selvittää Helsingin seudun 7 vuotta täyttäneen väestön liikkumistottumuksia. Liikkumistutkimuksen tulokset ovat keskeinen tietolähde Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisessa sekä liikenne-ennustemallien ylläpidossa ja kehittämisessä HSL:llä.

4. Käsittelyn oikeusperusteet

Liikkumistutkimuksessa kerättyjen henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste on yleinen etu (GDPR 6 art. 1e).

5. Rekisterin tietosisältö

Rekisteröityjä ovat henkilöt, jotka on poimittu Liikkumistutkimuksen 2018 väestötökseen.

Liikkumistutkimuksen 2018 rekisteri koostuu kolmesta osa-aineistosta, jotka sisältävät eri tyyppisiä henkilötietoja. Osa-aineistot ovat *otosaineisto*, *tutkimusaineisto* ja *arvonta-aineisto*. Alla on lueteltu kunkin osa-aineiston sisältämät tiedot tai tietotyypit ja aineiston käyttötarkoitus. Suorat tunnistetiedot on merkitty asteriskilla (*).

1. **Otosaineisto:** tiedot otoshenkilöiden tavoittamista varten
 - Väestörekisterikeskuksesta saadut tiedot: nimi*, osoite*, asuinpaikan tunnus*, rakennuksen sijaintikoordinaatit*, äidinkieli, sukupuoli, syntymäaika; 7–14-vuotiaille otoshenkilöille samassa huoneistossa asuvan huoltajan (ensisijaisesti äidin) nimi* ja äidinkieli
 - Asiakastieto Oy:n ja Fonecta Oy:n rekistereistä saadut tiedot: puhelinnumero(t)*; 7–14-vuotiaille otoshenkilöille huoltajan puhelinnumero(t)*
 - Otosaineistoa käytetään kutsukirjeiden lähettämiseen otoshenkilöille, puhelinhaastattelujen tekemiseen ja vastausasteiden väestöryhmittäiseen raportointiin.

2. **Tutkimusaineisto:** vastaajan kyselyssä antamat vastaukset
 - Taustatiedot: sukupuoli, ikä, kotitalouden jäsenten ikäryhmät, koulutusaste, pääasiallinen toiminta, äidinkieli, talotyyppi, kotiosoite*
 - Liikkumistottumukset: eri kulkutapojen käytön tiheys, ajokortin ja auton omistus, joukkoliikennelippujen omistus
 - Liikkumispalvelujen käyttö viimeisen 4 viikon aikana: reitti- ja karttapalvelut, mobiililiput, kyytien tilaaminen, kotiinkuljetuspalvelut, autojen yhteiskäyttö ja lainaaminen
 - Tutkimuspäivän matkat: matkan lähtöpaikan ja määränpään osoitteet* ja tyypit, lähtö- ja saapumisaika, matkalla käytetyt kulkutavat, matkan pituus ja sujuvuus; automatkan matkustajien lukumäärä, liityntäpysäköinnin käyttö ja pysäköinnin maksullisuus
 - Tutkimusaineistoa käytetään liikenne-ennustemallien ylläpitoon ja kehittämiseen HSL:llä sekä Helsingin seudun asukkaiden liikkumistottumusten tutkimiseen.

3. **Arvonta-aineisto:** vastaajan kyselyssä antamat yhteystiedot palkintojen arvontaa varten
 - Nimi* ja sähköpostiosoite* tai puhelinnumero*
 - Arvonta-aineistoa käytetään vastaajapalkintojen (3 kpl lahjakortteja) arvonnin suorittamiseen ja voittajien tavoittamiseen.

Osa-aineistojen henkilötietojen säilytysajat on kuvattu kohdassa 8.

Tutkimukseen vastaaminen on vapaaehtoista, eikä vastaamatta jättäminen aiheuta seuraamuksia väestöotokseen valitulle. Tutkimuksessa kerätään vain tietoja, jotka ovat Liikkumistutkimuksen tarkoituksen kannalta tarpeellisia, ja vain tarkoituksenmukaisella tarkkuudella. Vastauksiin ei yhdistetä tietoja vastaajista mistään muista lähteistä, kuten HSL:n sisäisistä tai ulkoisista rekistereistä.

Vastaajalta kysytään hänen asuinpaikkansa ja hänen tekemiensä matkojen lähtöpaikkojen ja määränpäiden tarkat osoitetiedot, jotta paikkatietoja voidaan liikenne-ennustemallissa muuntaa uusiin aluejakoihin liikennejärjestelmän ja maankäytön muuttuessa. Aineiston analyysivaiheen alussa HSL:llä kaikki vastaajan antamat osoitetiedot pseudonymisoidaan eli muunnetaan koordinaattitiedoiksi.

7 vuotta täyttäneiden lasten liikkumistietoja kerätään, koska liikennejärjestelmän suunnittelussa pitää huomioida myös lasten liikkumistavat ja liikkumistarpeet. 7–14-vuotiaisiin otoshenkilöihin otetaan yhteyttä heidän huoltajansa kautta, jotta huoltaja voi päättää lapsen osallistumisesta tutkimukseen. Alle 18-vuotiailta vastaajilta kysytään vähemmän tietoja tutkimuksessa kuin 18 vuotta täyttäneiltä vastaajilta.

Kaikki Liikkumistutkimuksen tutkimusaineistosta tehtävät tutkimukset ovat tilastollisia tutkimuksia. Niiden kiinnostuksen kohteena eivät ole yksittäiset ihmiset, vaan erilaiset tilastolliset tunnusluvut, kuten keskiarvot, jakaumat ja niiden alueittaiset ja väestöryhmittäiset vaihtelut. Tulokset julkaistaan erilaisina taulukoina ja kaavioina, joista ei voida erottaa yksittäisen vastaajan vastauksia tai päätellä vastaajien henkilöllisyyttä.

6. Henkilötietojen käsittelijät

HSL vastaa rekisterinpitäjänä Liikkumistutkimuksen suunnittelusta, tutkimusaineiston analyysistä, tulosten raportoinnista ja tutkimusaineiston käytöstä liikenne-ennustemallissa. Tutkimuksen aineistonkeruu on ulkoistettu seuraaville tahoille:

- Feelback Oy etsii otoshenkilöiden puhelinnumerot (alihankkijana Asiakastieto Oy), painaa ja postittaa saatemateriaalit otoshenkilöille (alihankkijana Grano Oy), tekee tutkimuksen puhelinhaastattelut, tarjoaa tukipalvelun vastaajille ja seuraa kertyvän tutkimusaineiston määrää ja laatua
- Frantic Oy toteuttaa internet-kyselyn käyttöliittymän
- Dimenteq Oy (nyk. osa Sitowise Oy:tä) toteuttaa tutkimustietokannan, johon vastaukset tallentuvat.

Feelback Oy, Frantic Oy ja Dimenteq Oy käsittelevät henkilötietoja HSL:n lukuun. Henkilöt, jotka osallistuvat henkilötietojen käsittelyyn, on sekä HSL:ssä että sen lukuun toimivissa yrityksissä nimetty erikseen.

7. Säännönmukaiset tietolähteet

Liikkumistutkimuksen väestöotos saadaan Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmästä (päätos VRK/45142/2017-2). Otoshenkilöiden puhelinnumerot haetaan Asiakastieto Oy:n ja Fonecta Oy:n rekistereistä. Tutkimusaineiston sisältämät tiedot ja palkintojen arvontaa varten annetut yhteystiedot ovat vastaajan itsensä antamia tietoja.

8. Henkilötietojen säilytysaika

Liikkumistutkimuksen 2018 rekisterin henkilötietoja säilytetään seuraavasti (ks. osa-aineistojen kuvaukset kohdassa 5):

1. **Otosaineisto** hävitetään maaliskuussa 2019, kun Liikkumistutkimuksen aineistonkeruu on päättynyt ja kerätyn aineiston laaduntarkastelut on tehty. Otosaineisto hävitetään sekä tutkimukseen vastanneiden että vastaamatta jättäneiden henkilöiden osalta. Vastaamatta jättäneestä henkilöstä ei tämän jälkeen ole enää jäljellä mitään henkilötietoja rekisterissä.
2. **Tutkimusaineisto** säilytetään HSL:llä vuoden 2033 loppuun asti, jonka jälkeen se anonymisoidaan ja arkistoidaan HSL:lle.
 - Liikenne-ennustemallityössä on havaittu, että yhden vuoden tutkimusaineisto ei havaintomääränsä puolesta aina riitä mallin eri osien estimointiin. Estimoinnissa pitää siksi joskus yhdistää peräkkäisten tutkimusvuosien aineistoja (esim. kolme peräkkäistä tutkimusaineistoa) havaintojen riittävyden varmistamiseksi. Kun Liikkumistutkimuksia pyritään tekemään noin viiden vuoden välein, Liikkumistutkimuksen 2018 tutkimusaineistoa tarvitaan ennustemallityössä noin 15 vuoden ajan, eli vuoden 2033 loppuun asti.
 - Tutkimusaineisto anonymisoidaan ja arkistoidaan HSL:n Liikennejärjestelmä ja tutkimukset -osastolle vuoden 2033 loppuun mennessä. Anonymisoinnissa vastaajien tietoja poistetaan ja karkeistetaan niin, että yksittäisen vastaajan tunnistaminen aineistosta estyy peruuttamattomasti.
3. **Arvonta-aineisto** hävitetään arvonnin suorittamisen jälkeen joulukuussa 2018.

9. Henkilötietojen vastaanottajat sekä tietojen säännönmukaiset luovutukset

Henkilötietoja ei luovuteta säännönmukaisesti.

HSL käsittelee henkilötietoja itse sekä hyödyntää henkilötietojen käsittelyssä HSL:n puolesta ja lukuun toimivia palveluntarjoajia. Palveluntarjoajia käytetään esimerkiksi erilaisten tutkimusten ja tarkastelujen tekemiseen tutkimusaineistosta. Henkilötietoja siirretään HSL:n lukuun toimiville palveluntarjoajille HSL:n ja palveluntarjoajan sopimien tietosuojaperiaatteiden mukaisesti.

HSL voi luovuttaa tutkimusaineistoa yksittäisissä tapauksissa Helsingin seudun ja HSL-alueen kunnille, valtion liikenneviranomaisille, tutkimuslaitoksille ja korkeakouluille Helsingin seudun asukkaiden liikkumista ja liikennettä koskeviin tilastollisiin, tieteellisiin ja historiallisiin tutkimuksiin ja selvityksiin sekä viranomaisen suunnittelu- ja selvitystyötä varten. Luovutettavat aineistot eivät sisällä Väestörekisterikeskukselta, Asiakastieto Oy:lta tai Fonecta Oy:lta saatuja suoria tunnistetietoja, vaan ainoastaan tutkimusaineistoa, joka sisältää vastaajien itsensä antamia tietoja. Luovutettavissa aineistoissa osoitetiedot on pseudonymisoitu korvaamalla ne koordinaattitiedoilla tai karkeammilla aluetiedoilla yksilöiden tunnistamisen mahdollisuuden minimoimiseksi.

Tutkimusaineiston luovutus edellyttää, että luovutuksensaaja laatii tutkimussuunnitelman, josta ilmenee aineiston käyttötarkoitus, ja että luovutuksensaajalla on henkilötietojen käsittelylle oikeusperuste. Tutkimusaineiston luovutuksesta laaditaan HSL:n ja luovutuksensaajan välille sopimus, jossa luovutusehdot määritellään. Luovutuksensaajasta tulee luovutetun tutkimusaineiston rekisterinpitäjä.

10. Tietojen siirto EU:n tai ETA:n ulkopuolelle

Rekisteriin sisältyviä henkilötietoja ei siirretä EU:n tai ETA:n ulkopuolelle.

11. Rekisterin suojausten periaatteet

Rekisteröityjä koskevat tiedot on suojattu seuraavalla tavalla:

1. Rekisterinpitäjän ja muiden rekisterin käsittelijöiden kanssa on sovittu tietojen suojauksesta.
2. Rekisterinpitäjän työntekijät ja muut henkilöt ovat sitoutuneet noudattamaan vaitiolovelvollisuutta ja pitämään salassa henkilötietojen käsittelyn yhteydessä saamansa tiedot.
3. Rekisterin käsittelijät hoitavat rekisterin ja siihen liittyvien tietojen säilytyksen hyvän tietojenkäsittelytavan mukaisesti ja noudattavat ehdotonta vaitiolo- ja salassapitovelvollisuutta.
4. Rekisterin tietoturvasuojallisuus sekä henkilötietojen luottamuksellisuus varmistetaan tarkoituksenmukaisin teknisin ja hallinnollisin toimenpitein hyvän tietojenkäsittelytavan mukaisesti.
5. Rekisterinpitäjä on rajannut käyttöoikeudet ja -valtuudet tietojärjestelmiin ja muihin tallennusalueisiin siten, että tietoja pääsevät tarkastelemaan ja käsittelemään ainoastaan niiden lainmukaisen käsittelyn kannalta tarpeelliset henkilöt. Henkilötietoja sisältävien aineistojen käyttöön ovat oikeutettuja vain ne työntekijät, joilla työnsä puolesta on oikeus käsitellä tietoja. Jokainen käyttäjä tunnistautuu järjestelmään henkilökohtaisilla tunnuksillaan, jotka annetaan käyttöoikeuden myöntämisen yhteydessä. Käyttöoikeus päättyy henkilön siirtyessä pois niistä tehtävistä, joita varten käyttöoikeus on myönnetty.
6. Tiedot kerätään tietokantoihin, jotka ovat suojattu loogisesti ja fyysisesti. Tietokannat ja niiden varmuuskopiot sijaitsevat lukituissa tiloissa ja tietoihin pääsevät käsiksi vain tietyt ennalta nimetyt henkilöt.

12. Rekisteröidyn oikeudet

Liikkumistutkimuksen 2018 aineistonkeruun aikana (27.8.–7.12.2018) vastaajalla on mahdollisuus tarkistaa häntä koskevat tiedot tutkimusaineistosta. Tutkimuksen vastaaja tunnistetaan aineistonkeruun aikana aineistosta nimen, yhteystietojen ja käyttäjätunnuksen perusteella. Kun aineistonkeruu on päättynyt, kaikkien vastaajien nimet, yhteystiedot ja käyttäjätunnukset hävitetään, joten tutkimusaineistosta ei pystytä enää luotettavasti tunnistamaan vastaajia.

Tietojen tarkistamista koskevat pyynnöt osoitetaan rekisteripitäjälle osoitteessa www.hsl.fi/tietosuoja annetun ohjeistuksen mukaisesti.

Koska Liikkumistutkimus on tieteellinen tutkimus, jossa henkilötietojen käsittelyperuste on yleistä etua koskeva tehtävä, rekisteröidyn oikeudet ovat rajoitettuja. Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle (Tietosuojavaltuutetun toimisto, puhelin vaihde: 029 5666700, sähköposti: tietosuoja@om.fi) jos rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (GDPR 77 art.).

13. Muutokset

HSL voi tehdä tähän tietosuojaselosteeseen muutoksia ilmoittamalla muutoksista Liikkumistutkimuksen verkkosivuilla osoitteessa www.hsl.fi/liikkumistutkimus2018.